

Klassieke Olympiaden 2021-2022

Opgaven Grieks

ronde 2

Vooraf aan de leerlingen

- Hieronder tref je een deel van het gelezen pensum aan.
- De Griekse tekst is voorzien van aantekeningen die je op pagina 3 vindt.
- Er zijn in totaal 24 vragen.
- Bij elke vraag staat aangegeven hoeveel punten deze waard is.
- De tijd waarin de toets afgenomen wordt, bedraagt maximaal 90 minuten. Leerlingen met dyslexie krijgen 15 minuten extra.
- Wanneer er als antwoord een Grieks citaat wordt gevraagd, dan adviseren wij om deze woorden in de tekstbijlage binnen Exam.net te citeren, te kopiëren en vervolgens in de uitwerking te plakken.
- Het gebruik van een woordenboek Grieks-Nederlands is toegestaan, zoals bij het Centraal Eindexamen.
- Het gebruik van een woordenboek Nederlands is niet toegestaan.
- Na de pauze volgt de creatieve opdracht.

Καλὴν τύχην ὑμῖν εὐχόμεθα!

Tekst

- 109 Χρύσειον μὲν πρότιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων
110 ἀθάνατοι ποίησαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
111 Οἱ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν, ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν·
112 ὥστε θεοὶ δ' ἔζων, ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
113 νόσφιν ἄτερ τε πόνου καὶ οἰζύος, οὐδέ τι δειλὸν
114 γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
115 τέρποντ' ἐν θαλίησι, κακῶν ἔκτοσθεν ἀπάντων·
116 θνησκον δ' ὥσθ' ὕπνω δεδμημένοι· ἐσθλὰ δὲ πάντα
117 τοῖσιν ἔην· καρπὸν δ' ἔφερε ζεῖδωρος ἄρουρα
118 αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον· οἱ δ' ἐθελημοὶ
119 ἦσυχον ἔργ' ἐνέμοντο σὺν ἐσθλοῖσιν πολέεσσιν.
- 174 Μηκέτ' ἔπειτ' ὄφελλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
175 ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν ἢ ἔπειτα γενέσθαι.
176 Νῦν γὰρ δὴ γένος ἐστὶ σιδήρεον· οὐδέ ποτ' ἦμαρ
177 παύσονται καμάτου καὶ οἰζύος οὐδέ τι νύκτωρ
178 τειρόμενοι· χαλεπὰς δὲ θεοὶ δώσουσι μερίμνας.
179 Ἄλλ' ἔμπησ' καὶ τοῖσι μεμείξεται ἐσθλὰ κακοῖσιν.
180 Ζεὺς δ' ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος μερόπων ἀνθρώπων,
181 εὖτ' ἂν γεινόμενοι πολιοκρόταφοι τελέθωσιν.
182 Οὐδὲ πατὴρ παίδεσσιν ὁμοῖος οὐδέ τι παῖδες,

- 183 οὐδὲ ξεῖνος ξεινοδόκῳ καὶ ἐταῖρος ἐταίρῳ,
184 οὐδὲ κασίγνητος φίλος ἔσσεται, ὡς τὸ πάρος περ.
185 Αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας·
186 μέμψονται δ' ἄρα τοὺς χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσσι,
187 σχέτλιοι, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες· οὐδέ κεν οἷ γε
188 γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῖεν.
189 Χειροδίκαι, ἕτερος δ' ἑτέρου πόλιν ἐξαλαπάξει.
190 Οὐδέ τις εὐόρκου χάρις ἔσσεται οὐδὲ δικαίου
191 οὐδ' ἀγαθοῦ, μᾶλλον δὲ κακῶν ῥεκτῆρα καὶ ὕβριν
192 ἀνέρα τιμήσουσι· δίκη δ' ἐν χερσὶ· καὶ αἰδῶς
193 οὐκ ἔσται, βλάβει δ' ὁ κακὸς τὸν ἀρεῖονα φῶτα
194 μύθοισι σκολιοῖς ἐνέπων, ἐπὶ δ' ὄρκον ὁμεῖται.
195 Ζῆλος δ' ἀνθρώποισιν οἰζυροῖσιν ἅπασιν
196 δυσκέλαδος κακόχαρτος ὁμαρτήσῃ στυγερώπῃ.
197 Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὀλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
198 λευκοῖσιν φάρεσσι καλυψαμένῳ χροῖα καλὸν
199 ἀθανάτων μετὰ φῶλον ἴτον προλιπόντ' ἀνθρώπους
200 Αἰδῶς καὶ Νέμεσις· τὰ δὲ λείπεται ἄλγεα λυγρὰ
201 θνητοῖς ἀνθρώποισιν· κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλκή.

Aantekeningen

111	ἐμβασιλεύω + <i>dat.</i>	koning zijn in
112	ἀκηδής, -έος	vrij van verdriet
113	νόσφιν ἄτερ + <i>gen.</i>	helemaal vrij van
115	ἢ θαλίη	feest
116	ὥσθ'	alsof
118	ἐθελημός	met plezier
119	ἔργα νέμομαι	leven van de opbrengst van de landbouw
174	ὄφελον	= ὄφελον
176	ἦμαρ	overdag
179	μεμείξεται	<i>futurum exactum pas. van</i> μείγνυμι; <i>vertaal:</i> zullen vermengd zijn
181	γεινόμενοι πολιοκρόταφος	<i>vertaal:</i> direct bij hun geboorte met grijs haar
182	ὁμοίος + <i>dat.</i>	goed gezind
183	ὁ ξεινόδοκος	gastheer
187	ἢ ὄπισ, <i>acc.</i> ὄπιν	toeziend oog
188	γηράντεσσι	<i>ptc. aor. act. dav. mv. mnl. van</i> γηράω – oud worden
	τὸ θρεπτήριον	dank voor de opvoeding
189	χειροδίκης	het recht van de sterkste toepassend
190	εὖορκος	zijn eed eerbiedigend
	ἢ χάρις	beloning
191	ὁ ῥεκτήρ, -ῆρος + <i>gen.</i>	degene die ... doet
194	σκολιός	leugenachtig
195	ὁ ζῆλος	afgunst
196	δυσκέλαδος	kwaadaardige dingen zeggend
	κακόχαρτος	zich verheugend over ellende
	στυγερώπης	huiveringwekkend
197	εὐρυόδεια	met brede straten
198-199	καλυψαμένω, προλιπόντ(ε)	<i>ptc. aor. act. nom. dualis (tweevoud);</i>
199	ἴτον	<i>dualis (tweevoud) futurum van</i> εἶμι – <i>gaan</i>

Vraag 1

Regel 110 Ὀλύμπια δώματ'

Waar op de onderstaande kaart ligt de berg Olympus? (1 punt)

Vraag 2

regel 113 νόσφιν ἄτερ πόνου

Leg uit hoe νόσφιν ἄτερ πόνου in het vervolg (t/m regel 119 πολέεσσιν) nader wordt uitgewerkt. (2 punten)

Vraag 3

regel 116 ὥσθ' ὕπνω δεδμημένοι

Welke van de volgende formuleringen komt inhoudelijk hiermee overeen? (2 punten)

- A. ὥσπερ ἐδάμνησαν
- B. ὥσπερ ἔζωον
- C. ὥσπερ ἔθνησκον
- D. ὥσπερ ἐκάθευδον

Vraag 4

In regel 110 wordt een andere tijd van de persoonsvorm gebruikt dan in de regels 111-119. Noteer de betreffende tijden en verklaar het verschil. (2 punten)

Vraag 5

regels 117-119 καρπὸν t/m πολέεσσιν

Noteer de drie bijvoeglijke naamwoorden die onderstrepen dat de mensen in de Gouden Tijd een ontspannen bestaan hadden. (3 punten)

Vraag 6

regel 174 en volgende

De ontwikkeling van de Gouden Tijd naar de IJzeren Tijd is niet in rechte lijn van goed naar slecht verlopen. Leg dit uit. (2 punten)

Vraag 7

regels 174-175 **Μηκέτ' ἔπειτ' ὄφελλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι ἀνδράσιν**

Wat wenst ἐγὼ in deze zin? (2 punten)

Vraag 8

regel 176 **Νῦν γὰρ δὴ γένος ἐστὶ σιδήρεον**

Hesiodus begint hier met een beschrijving van het hier en nu waarin hij zelf leeft.

- Noteer het grammaticale element waardoor de suggestie dat het over het hier en nu gaat, in het vervolg (vanaf regel 177) wordt doorbroken. (1 punt)
- Bedenk een mogelijke verklaring voor deze overgang. (1 punt)

Vraag 9

regels 176-178 en 112-115

In de regels 112-115 worden een aantal kenmerken genoemd die het gouden geslacht niet heeft, maar het ijzeren geslacht blijkens de regels 176-178 wel.

Noteer uit de regels 176-178 het Griekse tekstelement dat het tegendeel is van het volgende kenmerk:

- regel 112 **ἀκηδέα θυμὸν** (2 punten)
- regel 113 **νόσφιν ἄτερ πόνου** (2 punten)

Vraag 10

regels 174-179

Het vijfde geslacht lijkt alleen maar door ellende gekweld te worden. Maar welk positief punt wordt in deze regels genoemd? (2 punten)

Vraag 11

regels 176-178

Deze woorden luiden in de vertaling van M. Hendriksz:

“want nu leeft het ijzeren geslacht: noch overdag zal het van tobben en verdriet gevrijwaard zijn, noch in de nacht van kwellende beslommingen, zo drukkend zijn de zorgen die de goden geven.”

- Noteer het Griekse tekstelement waarvan de woorden “zal het gevrijwaard zijn” de weergave is. (1 punt)
- In de woorden “zo drukkend zijn de zorgen die de goden geven” heeft de vertaler de grammaticale structuur van het Grieks niet overgenomen. Leg dit uit met betrekking tot **μερίμνας**. (2 punten)

Vraag 12

regel 180 **Ζεὺς**

Hieronder staan 4 afbeeldingen waarop Zeus met andere figuren staat. Noteer per afbeelding de naam van de geliefde van Zeus die is afgebeeld. (4 punten)

1.

Bron: Wikipedia

2.

Bron: eenkoudkunstje.wordpress.com

3.

Bron: Wikipedia

4.

Bron: Wikipedia

Vraag 13

regel 181 **εὖτ' ἂν γεινόμενοι πολιοκρόταφοι τελέθωσι**

Wat hier beschreven wordt, staat in contrast met de situatie in de Zilveren Tijd (niet in de bijlage afgedrukt). Leg dit uit. (2 punten)

Vraag 14

regel 185 **Αἴψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας**

Leg uit in welke twee opzichten kinderen hun ouders verkeerd behandelen. Baseer je antwoord op het directe vervolg (t/m regel 188). (4 punten)

Vraag 15

regel 187 **σχέτλιοι**

Waarvan is geen sprake? (2 punten)

- A. elisie
- B. epische correptie
- C. lengte door positie
- D. vertellerscommentaar

Vraag 16

regels 185-189 **Αἶψα** t/m **ἐξαλαπάξει**

Leg uit dat er in deze regels een geval van tmesis is en noteer de betreffende tekstelementen. (2 punten)

Vraag 17

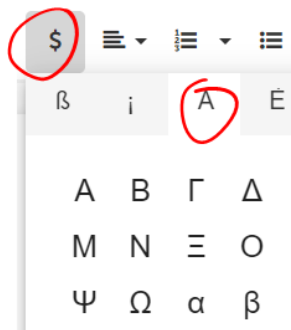
regels 190-194 **Οὐδ’** t/m **ὀμεῖται**

Leg uit dat er in deze passage sprake is van ringcompositie. (1 punt)

Vraag 18

regel 193 **βλάψει δ’ ὁ κακὸς τὸν ἀρείονα φῶτα**

Zet de onderstreepte woorden van deze zin om in het meervoud. Neem de onderstreepte woorden makkelijk over door deze te selecteren, te kopiëren en te plakken in je document. Verander dan de letters die veranderd moeten worden. Je kunt de Griekse letters vinden in de opmaakbalk onder Special Characters (\$) en dan Greek (A). (3 punten)

Vraag 19

regel 194 **σκολιοῖς**

In de aantekeningen wordt als betekenis van dit woord “leugenachtig” opgegeven.

De letterlijke betekenis van het woord vinden we terug in de Nederlandse medische term “scoliose” = “scheefgroeien (van de rug)”. Leg uit wat de relatie is tussen de letterlijke en de figuurlijke betekenis. (2 punten)

Vraag 20

regel 197 **Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὑλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης**

- Scandeer deze regel. Je kunt de regel makkelijk overnemen door deze te selecteren, te kopiëren en te plakken in je document. Plaats vervolgens in de regel erboven het teken _ voor een lange lettergreep en een v voor een korte lettergreep. (2 punten)
- Leg uit dat het metrum van regel 197 de haast accentueert waarmee Aidos en Nemesis de aarde verlaten. (2 punten)

Vraag 21

regels 197-201

De woorden *allochtoon*, *filantropie* en *kalligraferen* gaan elk terug op Griekse woorden in de aangegeven regels. Citeer de desbetreffende Griekse woorden en maak duidelijk wat de betekenisrelatie tussen het Nederlandse en het Griekse woord is. (6 punten)

Vraag 22

Benoem van de onderstaande vormen de modus en verklaar het gebruik ervan: (2 punten)

- regel 181 **τελέθωσιν**
- regel 188 **δοῖεν**

Vraag 23

Vertaal de regels 197-201 **Καὶ** t/m **ἀλκή** in het Nederlands. (7 punten)

Vraag 24

De volgende regels komen uit een ander deel van de tekst die je hebt gelezen. In het handschrift zijn drie woorden helaas niet meer leesbaar. Welke woorden zijn volgens jou de juiste? Noteer deze. (6 punten)

**Ζεὺς δὲ πατὴρ τρίτον ἄλλο γένος xxx ἀνθρώπων
χάλκειον ποίησ', οὐκ γγυ οὐδὲν ὁμοῖον,
145 ἐκ μελιᾶν, δεινόν τε καὶ ὄβριμον, zzz Ἄρης
ἔργ' ἔμελε στονόεντα καὶ ὕβριες, οὐδέ τι σῖτον
ἦσθιον, ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχον κρατερόφρονα θυμόν.**

xxx	γγυ	zzz
μέροπα	ἀργυρέα	οἶς
μέροπον	ἀργυρέη	οἶσιν
μέροπος	ἀργυρέοις	οὔς
μερόπων	ἀργυρέω	ῶν

Einde